

Ecologisch onderzoek

Parallelweg 10 te Haaksbergen

BJZ.nu

Ecologisch onderzoek

Parallelweg 10 te Haaksbergen

BJZ.nu

In opdracht van	BJZ.nu Wattbaan 51 3439 ML Nieuwegein
Contactpersoon	
Telefoon	
E-mail	
Datum	4 oktober 2022
Rapportagenummer	NIRP20220169
Hoofdkantoor	NatuurInclusief Korenbree 23A 7271 LH Borculo 0545 723032 info@natuurinclusief.nl www.natuurinclusief.nl
Opsteller	Angelo Grievink
Telefoon	+31 621892466
E-mail	angelogrievink@natuurinclusief.nl
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	David Brouwer
Paraaf	

NatuurInclusief is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van NatuurInclusief; opdrachtgever vrijwaart NatuurInclusief voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/ of openbaar worden gemaakt d.m.v. fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en NatuurInclusief, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	5
1.1 Leeswijzer	5
2 Projectgebied	6
2.1 Beschrijving projectgebied	6
2.2 Geplande ingreep	8
3 Onderzoeksmethode.....	9
3.1 Vleermuisonderzoek	9
3.2 Gierzwaluwonderzoek	10
3.3 Zwarte roodstaartonderzoek	10
4 Resultaten	11
4.1 Vleermuisonderzoek	11
4.2 Gierzwaluwonderzoek	13
4.3 Zwarte roodstaartonderzoek	13
5 Effectenbeoordeling.....	15
5.1 Effecten op beschermde soorten	15
5.2 Kans op overtreding	15
5.3 Vrijstellingsmogelijkheden	15
5.4 Algemene zorgplicht.....	16
5.5 Noodzaak aanvraag ontheffing beschermde soorten en verbodsbepalingen	16
6 Conclusie + aanbeveling	17
Literatuur	18
Bijlage 1 Wetgeving.....	19

Samenvatting

Ter Steege Bouw Vastgoed Rijssen B.V. is voornemens om de bebouwing aan Parallelweg 10 te Haaksbergen te slopen om ruimte te maken voor een woningbouwontwikkeling. Bestaande erfverharding wordt verwijderd en opgaande vegetatie aan de noordoostzijde wordt eveneens verwijderd. De te bouwen wijk wordt ingepast met wadi's, bloemrijke stroken, nieuw aan te planten bomen en struiken, speelplekken en grasvelden. De nieuw aan te leggen verharding wordt ingericht met grasbeton, betontegels en klinkers.

BJZ.nu heeft NatuurInclusief opdracht gegeven voor het uitvoeren van het aanvullend onderzoek naar vleermuis, gierzwaluw en zwarte roodstaart.

Binnen het plangebied zijn drie paarterritoria van de gewone dwergvleermuis aangetroffen waardoor de aanwezigheid van drie paarverblijfplaatsen binnen het plangebied niet zijn uit te sluiten. Ook is er één massawinterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetroffen. Er zijn geen zomer- en kraamverblijfplaatsen en essentiële vliegroutes of foerageergebied voor vleermuizen aangetroffen. Daarnaast zijn er geen nestlocaties van de gierzwaluw en zwarte roodstaart in het plangebied aanwezig.

De geplande werkzaamheden resulteren in het vernietigen van verblijfplaatsen van vleermuizen. Er worden daarmee twee verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden, namelijk het opzettelijk verstoren van dieren (art. 3.5, lid 2) en het beschadigen of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen (art. 3.5, lid 4). Het is daarom noodzakelijk om een ontheffing aan te vragen bij provincie Overijssel en er zijn aanvullende mitigerende en compenserende maatregelen nodig.

Tevens is het noodzakelijk dat zorgvuldig handelen wordt gegarandeerd. Een ecologisch werkprotocol wordt daarom aanbevolen zodat alle medewerkers op locatie op de hoogte zijn en weten wat te doen.

1 Inleiding

Ter Steege Bouw Vastgoed Rijssen B.V. is voornemens om de bebouwing aan de Parallelweg 10 te Haaksbergen te slopen om ruimte te maken voor een woningbouwontwikkeling. BJZ.nu heeft NatuurInclusief de opdracht gegeven voor het uitvoeren van het aanvullend onderzoek.

De Wet natuurbescherming verplicht vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen geen beschermde Natura 2000-gebieden, aanwezige beschermde plant- of diersoorten of houtopstanden aantasten (zie bijlage 1). BJZ.nu heeft in maart 2022 een quickscan uitgevoerd waarin naar voren is gekomen dat het plangebied mogelijk geschikt is voor vleermuizen, gierzwaluwen en zwarte roodstaart. Vleermuizen zijn beschermd volgens het beschermingsregime Habitatrichtlijn in de Wet natuurbescherming (art. 3.5 Wnb) en de gierzwaluw en zwarte roodstaart zijn beschermd volgens het beschermingsregime Vogelrichtlijn in de Wet natuurbescherming (art 3.1 Wnb). Hieruit volgend heeft NatuurInclusief vervolgens in de periode van april 2022 - september 2022 aanvullend vleermuisonderzoek, in de periode april 2022 - juli 2022 aanvullend zwarte roodstaartonderzoek en in de periode mei 2022 - juli 2022 aanvullend gierzwaluwonderzoek, uitgevoerd.

Voorliggende rapportage betreft een overzicht met de resultaten van het vleermuis-, gierzwaluw- en zwarte roodstaartonderzoek en een aanbeveling voor vervolgstappen.

1.1 Leeswijzer

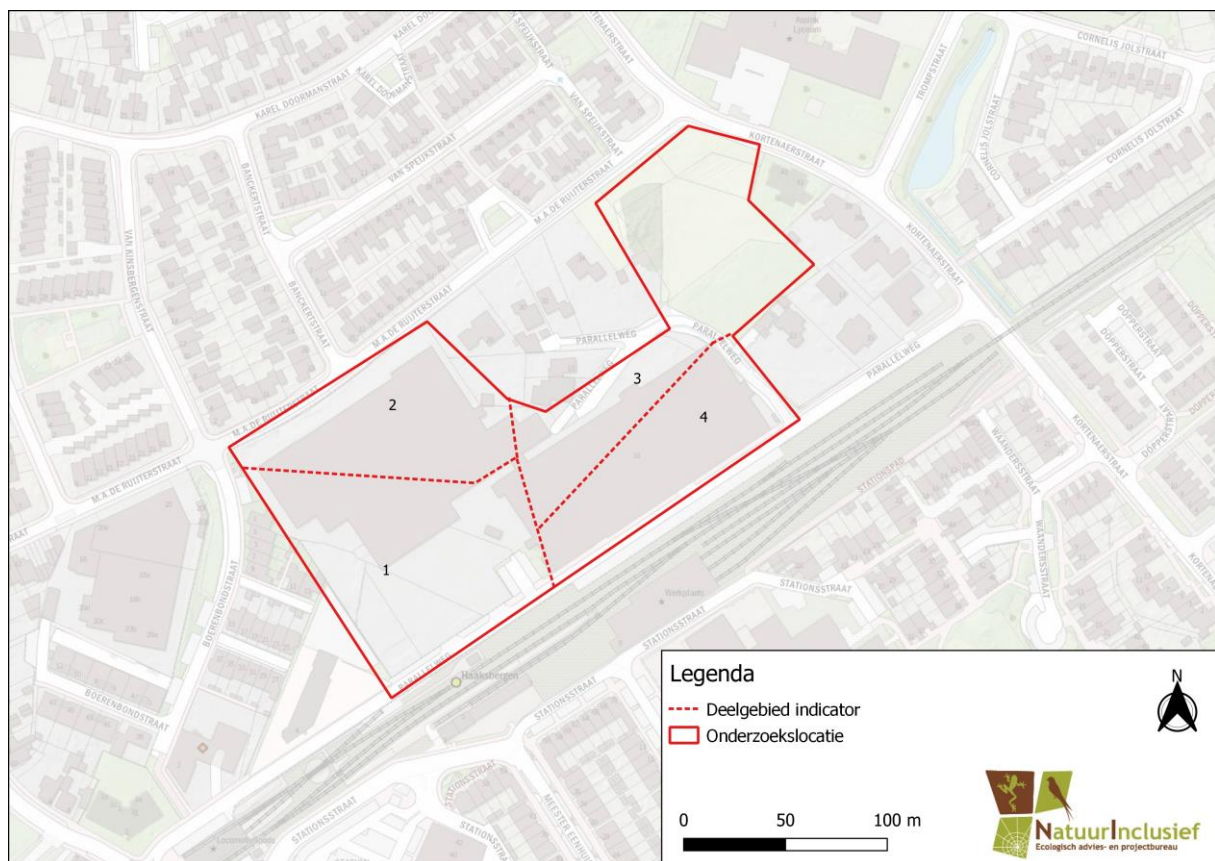
In hoofdstuk 2 wordt omschreven hoe de onderzoekslocatie eruitziet, hoe deze momenteel gebruikt wordt en wat de opdrachtgever van plan is in het onderzoeksgebied. Hoofdstuk 3 bespreekt de onderzoeksmethodiek. Hoofdstuk 4 geeft de resultaten weer en in hoofdstuk 5 worden de mogelijke effecten beschreven en in hoofdstuk 6 wordt afgesloten met de conclusie en aanbevelingen.

2 Projectgebied

2.1 Beschrijving projectgebied

Het plangebied is gelegen aan de Parallelweg 10 te Haaksbergen in de provincie Overijssel. Het middelpunt van het projectgebied bevat de coördinaten N 52.15954, E 6.73962.

Het plangebied bestaat uit een oud bedrijfspand en wordt omgeven door woonwijken. Ten zuiden van het plangebied ligt een spoorwegmuseum. In figuur 1 is het onderzoeksgebied op een topografische kaart weergegeven en in figuur 2a t/m 2e is een impressie van het projectgebied weergegeven.

Figuur 1: Begrenzing onderzoekslocatie.

Figuur 2a: Impressie van de voorgevel van het gebouw gezien vanaf de Parallelweg (links). Impressie van de zuidwestelijke gevel van het gebouw met daarvoor een fietsenstalling (rechts).

Figuur 2b: Impressie van het elektriciteitshuisje aan de zuidwestelijke zijde van het plangebied (links). Impressie van de verbinding tussen het gebouw aan de zuidzijde en de hal aan de zuidwestzijde (rechts).

Figuur 2c: Impressie van de zuidzijde van het plangebied (rechts). Impressie van de westzijde van de hal met lage begroeiing (rechts).

Figuur 2d: Impressie van de bakstenen muren van de hal (links). Impressie van de zuidwestzijde van het plangebied (rechts).

Figuur 2e: Impressie van de noordzijde van het plangebied (links en rechts).

2.2 Geplande ingreep

Ter Steege Bouw Vastgoed Rijssen B.V. is voornemens om de bebouwing aan de Parallelweg 10 te slopen om ruimte te maken voor woningbouwontwikkeling. Bestaande erfverharding wordt verwijderd en opgaande vegetatie aan de noordoostzijde wordt verwijderd. De te bouwen wijk wordt ingepast met wadi's, bloemrijke stroken, nieuw aan te planten bomen en struiken, speelplekken en grasvelden. De nieuw aan te leggen verharding wordt ingericht met grasbeton, betontegels en klinkers.

3 Onderzoeksmethode

3.1 Vleermuisonderzoek

Het aanvullend vleermuisonderzoek richt zich op de gebruiksfunctie van vleermuizen in het gebied. Er wordt gekeken of er verblijfplaatsen, essentiële foerageergebieden en vliegroutes in- en rondom het onderzoeksgebied aanwezig zijn. Tevens wordt er gekeken naar de soortensamenstelling en aantallen van de voorkomende vleermuizen in het gebied.

De onderzoekslocatie is door deskundige medewerkers van NatuurInclusief onderzocht tijdens voor vleermuizen gunstige weersomstandigheden. De methodiek van het inventariseren is bepaald aan de hand van de soort specifieke kennisdocumenten van BIJ12 en het Protocol Vleermuisinventarisaties (januari 2021) opgesteld door Vleermuisvakberaad, Netwerk Groene Bureaus, de Zoogdiervereniging en de Gegevensautoriteit Natuur.

Om gedurende het onderzoek voldoende overzicht te houden is het zomer-, kraam- en paaronderzoek door twee personen uitgevoerd. Gedurende het aanvullend vleermuisonderzoek zijn er vijf veldbezoeken uitgevoerd. Er zijn drie veldbezoeken uitgevoerd in de zomer- en kraamperiode (15 april - 15 augustus) en twee veldbezoeken in de paarperiode (1 augustus - 10 september), zie Tabel 1 voor de specificaties van de bezoeken. Om gedurende het onderzoek conform het Vleermuisprotocol voldoende overzicht te houden, is het zomer- en kraamonderzoek door 4 personen uitgevoerd en het paar- en massawinteronderzoek door 2 personen.

Tijdens het zomer- en kraamonderzoek is er gekeken naar in- en uitvliegende dieren. Het onderzoek heeft plaats gevonden tijdens het uit- of invliegtijdstip van vleermuizen, respectievelijk rond zonsondergang en -opkomst. Tijdens het paar- massawinter onderzoek is er gekeken naar de balts- paar- en massawinterverblijfplaatsen van vleermuizen. Deze bezoeken hebben plaatsgevonden tussen 00:00 en 02:00 uur. Voor het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector Pettersson M500-384. De opgenomen geluiden zijn, indien dat noodzakelijk was, geanalyseerd met specifieke software, zoals BatExplorer, versie 2.1.7.0.

Tabel 1: Data uitgevoerde veldbezoeken vleermuisonderzoek.

Datum	Tijdstip	Type onderzoek	Temperatuur	Windkracht	Bewolking
24 mei 2022	21:33 - 23:33 uur	Zomer- en kraamverblijfplaatsen Vliegroutes Foyergebieden	± 12°C	2 Bft	Licht bewolkt
13 juli 2022	21:49 - 23:49 uur	Zomer- en kraamverblijfplaatsen Vliegroutes Foyergebieden	± 23°C	2 Bft	Licht bewolkt
19 juli 2022	03:34 - 05:34 uur	Zomer- en kraamverblijfplaatsen Vliegroutes Foyergebieden	± 16°C	1 Bft	Onbewolkt
16 augustus	00:00 - 02:00 uur	Paarverblijfplaatsen/massawinter Vliegroutes Foyergebieden	± 22°C	1 Bft	Bewolkt
1 september	00:00 - 02:00 uur	Paarverblijfplaatsen/massawinter Vliegroutes Foyergebieden	± 15°C	2 Bft	Onbewolkt

3.2 Gierzwaluwonderzoek

Het gierzwaluwonderzoek richt zich op het vaststellen van nestlocaties van deze soort. Gedurende het onderzoek wordt daarbij gekeken naar in- of uitvliegende exemplaren of het vaststellen van gebruikssporen (vooral ontlasting).

De onderzoekslocatie is door deskundige medewerkers van NatuurInclusief onderzocht tijdens voor gierzwaluw gunstige weersomstandigheden. In totaal zijn er drie veldbezoeken per deelgebied uitgevoerd in de avond, zie tabel 2 voor specificaties van de bezoeken. Het onderzoek heeft plaatsgevonden tijdens het invliegtijdstip van gierzwaluwen, respectievelijk twee uur voor zonsondergang tot zonsondergang. Daarnaast is tevens gekeken naar het gedrag van de gierzwaluwen en het aantal laagvliegende dieren. Het gierzwaluwonderzoek is met 4 personen uitgevoerd om voldoende overzicht te houden op mogelijke nestlocaties.

Het gierzwaluwonderzoek is uitgevoerd volgens het Kennisdocument Gierzwaluw van BIJ12.

Tabel 2: Data uitgevoerde veldbezoeken gierzwaluwonderzoek.

Datum	Tijdstip	Type onderzoek	Temperatuur	Windkracht	Bewolking
24 mei 2022	19:33 - 21:33 uur	Nestplaatsen	± 22°C	2 Bft	Zwaar bewolkt
23 juni 2022	19:58 - 21:58 uur	Nestplaatsen	± 27°C	1 Bft	Bewolkt
13 juli 2022	19:49 - 21:49 uur	Nestplaatsen	± 25°C	2 Bft	Licht bewolkt

3.3 Zwarte roodstaartonderzoek

Het zwarte roodstaartonderzoek richt zich op de gebruiksfunctie van zwarte roodstaart in het gebied. Gedurende het onderzoek wordt gekeken of er vaste rust- of verblijfplaatsen en functioneel leefgebied zoals hoge zangposten en open, lichte plekken in en rond de onderzoekslocatie aanwezig zijn.

De onderzoekslocatie is door een deskundig ecooloog van NatuurInclusief onderzocht tijdens voor zwarte roodstaart gunstige weersomstandigheden. In totaal zijn er twee veldbezoeken uitgevoerd, zie Tabel 3 voor specificaties van de bezoeken. Het onderzoek heeft plaatsgevonden tijdens de piekactiviteit van zwarte roodstaart.

Het zwarte roodstaartonderzoek is uitgevoerd volgens de SOVON telrichtlijnen.

Tabel 3: Data uitgevoerde veldbezoeken huismusonderzoek.

Datum	Tijdstip	Type onderzoek	Temperatuur	Windkracht	Bewolking
16 juni 2022	05:12 -06:12 uur	Nestplaatsen	± 12°C	1 Bft	Onbewolkt
30 juni 2022	04:45 - 05:45 uur	Nestplaatsen	± 15°C	2 Bft	Onbewolkt
19 juli 2022	05:04 -06:04 uur	Nestplaatsen	± 16°C	1 Bft	Onbewolkt

4 Resultaten

4.1 Vleermuisonderzoek

Gedurende het onderzoek zijn twee vleermuissoorten in het plangebied aangetroffen, namelijk gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

Gewone dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus

De gewone dwergvleermuis is de meest algemeen voorkomende vleermuissoort in Nederland. De kleine bruin gekleurde vleermuis is een flexibele soort die zowel in gesloten als open landschappen, van stadcentra tot op het platteland voorkomt. De soort is een echt gebouwbewonende soort waarbij hij een voorkeur heeft voor spleetvormige holten in spouwmuren, achter gevelbekleding en onder daken. In de kraam- en winterperiode kan het aantal dieren bij elkaar variëren van enkele tientallen tot tweehonderd dieren. Foerageren doet de gewone dwergvleermuis vaak langs lijnvormige structuren van de opgaande vegetatie, langs bosranden, de bebouwing, bij water maar daarnaast ook vaak in tuinen en rond straatlantaarns.

Tijdens de veldbezoeken is de gewone dwergvleermuis in- en rond de onderzoekslocatie aangetroffen. Het gaat hierbij om ongeveer vijf individuen per bezoek. De soort is zowel overvliegend- als foeragerend aangetroffen.

Verblijfplaatsen

Tijdens de veldbezoeken in de zomer- en kraam periode zijn er geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Zomer- en kraamverblijfplaatsen kunnen daarom worden uitgesloten.

Tijdens de veldbezoeken in de paar- en massawinterperiode zijn er in het plangebied drie paarterritoria aangetroffen. Door de aanwezigheid van drie paarterritoria kan de aanwezigheid van drie paarverblijfplaatsen binnen het plangebied niet uitgesloten worden. De paarterritoria zijn vastgesteld tijdens de veldbezoeken op 16 augustus en 1 september. Daarnaast is er tijdens de paar- en massawinterperiode een massawinterverblijfplaats aangetroffen. Voor het massawinteronderzoek is gebruik gemaakt van een warmtebeeldcamera. Gedurende beide onderzoeksrondes op 16 augustus en 1 september werd zwermend gedrag van de gewone dwergvleermuis aangetroffen (zie figuur 3). Bij beide rondes ging het om circa 3 á 4 zwermende individuen bij een scheur in de muur, zie figuur 4 voor de locatie.

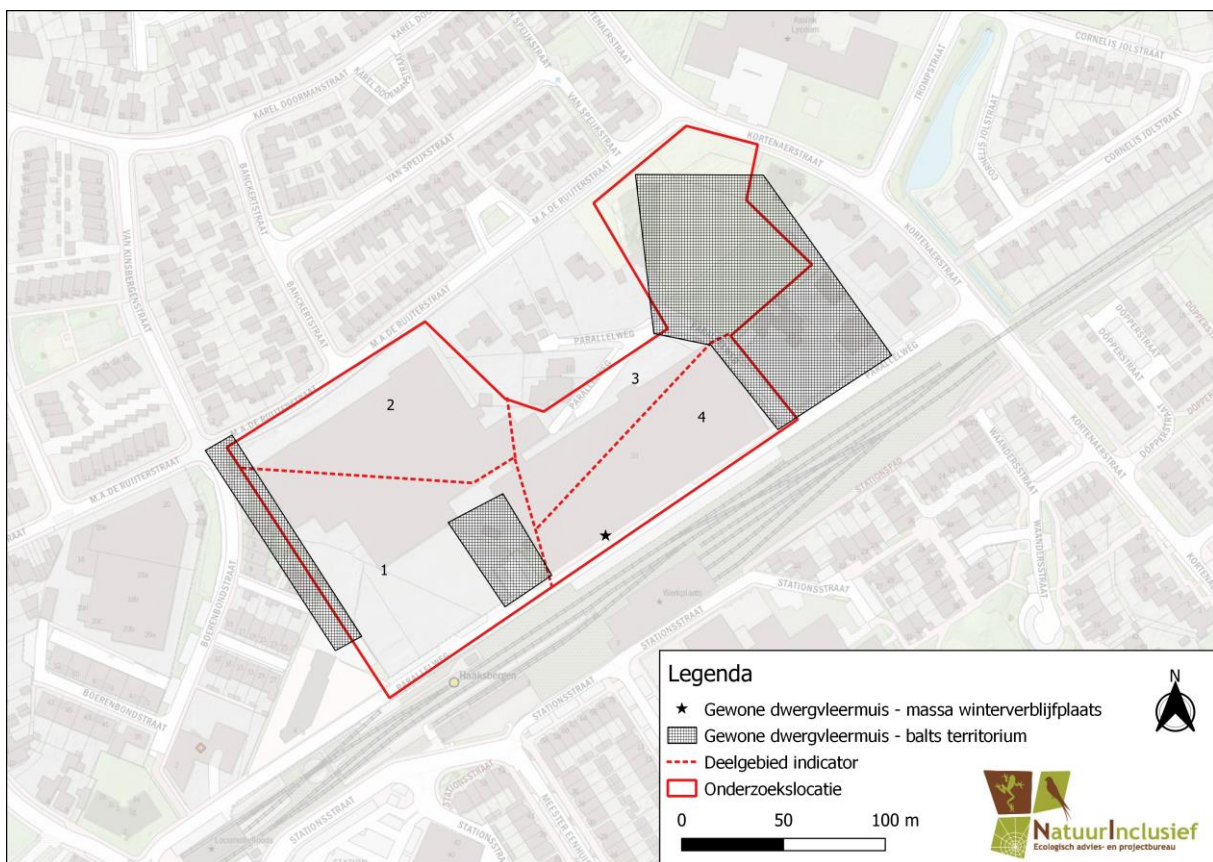

Figuur 3: Zwermende gewone dwergvleermuis bij een massawinterverblijfplaats.

Foerageergebieden en vliegroutes

Gedurende de veldbezoeken is foeragerend gedrag in het plangebied aangetroffen. Het ging per ronde om enkele individuen. De dieren foerageerden aan de noordwestzijde, zuidoostzijde en noordzijde van het plangebied. De piekactiviteit was een half uur tot een uur na zonsondergang en een uur voor zonsopkomst. Kijkend naar het verloop van de foerageeractiviteit door de onderzoeksrondes heen, de hoeveelheid individuen en de vele alternatieven in de directe omgeving is het foerageergebied binnen het plangebied als niet essentieel te beoordelen. Negatieve effecten op het foerageergebied zijn hierdoor uit te sluiten.

Gedurende de veldbezoeken in de zomer-, kraam-, paar en massawinterperiode zijn er geen duidelijke vliegroutes geconstateerd. De vleermuizen gebruikten bij elke onderzoeksrunde niet constant dezelfde vliegroute. Gezien de verscheidenheid aan vliegroutes suggereert dat er in de directe omgeving voldoende alternatieven (naastgelegen bebouwing) aanwezig zijn en de vliegroutes binnen het plangebied dan ook niet van essentieel belang zijn.

Figuur 4: Soortenkaart gewone dwergvleermuis.

Laatvlieger - *Eptesicus serotinus*

De laatvlieger is een algemeen voorkomende soort in Nederland. Het is één van de grootste vleermuissoorten die in Nederland voorkomt. Het is een echt gebouwbewonende soort, verblijfplaatsen zijn onder andere veelal te vinden achter boeiboorden, achter gevelbekleding, achter dakgoten, lood langs de schoorstenen, in spouwmuren en op zolders. Kraamverblijfplaatsen bestaan uit tien tot zestig en soms tot driehonderd vrouwtjes. De mannetjes verblijven ergens anders, soms in groepjes van 20 dieren. Het foerageren vindt plaats langs bosranden, heggen, lanen maar ook boven weilanden en langs structuurrijke randen van bebouwing, parken en waterpartijen. De soort foerageert soms in kleine groepjes van circa 20 dieren op dezelfde locatie. De afstand van verblijfplaats tot foerageergebied kan verschillen tussen de 4.5 tot 10 kilometer.

Laatvlieger is tijdens enkele veldbezoeken in het plangebied waargenomen. Het ging bij alle waarnemingen om een overvliegend individu.

Verblijfplaatsen

Tijdens de veldbezoeken zijn er geen aanwijzingen verkregen die duiden op enige aanwezigheid van rust- en/of verblijfplaatsen van de laatvlieger binnen het plangebied.

Foerageergebieden en vliegroutes

Tijdens de veldbezoeken is laatvlieger alleen overvliegend aangetroffen. Het ging hierbij om een enkel individu. Gezien de laatvlieger alleen overvliegend is waargenomen kan geconcludeerd worden dat het plangebied geen onderdeel uitmaakt van een essentieel foerageergebied voor de laatvlieger.

Tijdens de onderzoeks rondes zijn geen vliegroutes waargenomen, door het ontbreken van een vliegroute kan worden geconcludeerd dat er voldoende alternatieve in de directe omgeving aanwezig zijn. Aangezien laatvlieger alleen overvliegend is aangetroffen in het plangebied, zijn er geen aanwijzingen verkregen die duiden op enige aanwezigheid van essentiële vliegroutes of foerageergebied voor deze soort.

4.2 Gierzwaluwonderzoek

De gierzwaluw is een vogel welke van eind april tot en met juli-augustus in Nederland te vinden is. Buiten deze periode trekken de vogels naar Afrika. De soort nestelt in Nederland alleen in bebouwingen, bij voorkeur in hoge gebouwen en wat oudere stadswijken. Hierbij wordt er gebruik gemaakt van holtes en spleten onder dakranden en dakpannen en zolders van kerktorens. De grootte van kolonies kunnen variëren waarbij de dieren 's ochtends en 's avonds achter elkaar aanvliegen.

Tijdens de avondbezoeken op 24 mei, 23 juni en 13 juli 2022 is er gekeken naar invliegende dieren en naar indicaties van verblijfplaatsen zoals ontlasting onder invliegopeningen. Gedurende de veldbezoeken zijn er circa 40 hoogvliegende gierzwaluwen buiten het plangebied waargenomen. Echter, toonde de gierzwaluwen tijdens alle veldbezoeken geen enkele binding met het plangebied. Daarnaast zijn er geen verblijfplaatsindicaties door middel van nest-indicerend gedrag aangetroffen. Nesten van de gierzwaluw kunnen in het plangebied worden uitgesloten.

4.3 Zwarte roodstaartonderzoek

De zwarte roodstaart is een klein vogeltje met een roest-rode staart. De soort komt oorspronkelijk als broedvogel voor in middel- en hooggebergtes, maar broedt in Nederland met name in het stedelijk gebied. Vooral industrieterreinen en grootschalige nieuwbouw vormen een prima alternatief voor het natuurlijk habitat. De zwarte roodstaart heeft een voorkeur voor hoge zangposten van dakranden, een hijskraan of een antenne. Nestplaatsen bevinden zich in de holten van muren en tal van andere plekken. De soort broedt vanaf midden april en legt meestal twee legsels per jaar, soms zelfs drie. De zwarte roodstaart heeft een strikt eigen broedterritorium waaruit andere paartjes worden geweerd. De zwarte roodstaart is in de provincie Overijssel een categorie 5 vogelsoort. Nesten van vogels onder categorie 5 beschikken over voldoende flexibiliteit om zich elders te kunnen vestigen. Echter, moet wel aangetoond worden dat er voldoende alternatief leefgebied in de omgeving aanwezig is om zich elders te kunnen vestigen.

Tijdens het veldbezoek op 16 juni is een zingend mannetje op het gebouw aan de zuidwestzijde van het plangebied aangetroffen en op een gebouw aan de westzijde aangrenzend aan het plangebied. Ook is er een vrouwtje met jong aangetroffen op het terrein van het spoorwegmuseum, aangrenzend aan het plangebied. Het mannetje vloog vanuit zijn zangpost weer richting het vrouwtje op het terrein van het spoorwegmuseum. Het vrouwtje met jong bleef rondom het terrein van het spoorwegmuseum foerageren. Tijdens het tweede en derde veldbezoek op 30 juni en 19 juli is er geen enkele activiteit van de zwarte roodstaart waargenomen. Gezien de zwarte roodstaart vrouw met jong op het terrein van het spoorwegmuseum werd waargenomen en ze geen enkele

binding met het plangebied leken te hebben, kan worden geconcludeerd dat het plangebied geen essentieel onderdeel vormt van het leefgebied van de zwarte roodstaart. Daarnaast zijn er in de omgeving voldoende alternatieve foerageermogelijkheden, hoge zangposten en geschikte nestlocaties aanwezig, waardoor de lokale gunstige staat van instandhouding van deze soort dan ook niet in het geding komt door de geplande ingreep.

5 Effectenbeoordeling

5.1 Effecten op beschermde soorten

Uit de resultaten van het onderzoek komt naar voren dat er drie paarverblijfplaatsen en een massawinterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig zijn in het plangebied. Er zijn geen zomer- en kraamverblijfplaatsen en essentiële vliegroutes of foerageergebied voor vleermuizen aangetroffen. Daarnaast zijn er geen nestlocaties van de gierzwaluw en zwarte roodstaart in het plangebied aanwezig.

5.2 Kans op overtreding

In het plangebied zijn drie paarverblijfplaatsen en één massawinterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetroffen. Er worden daarmee twee verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden, namelijk het opzettelijk verstoren van dieren (art. 3.5, lid 2) en het beschadigen of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen (art. 3.5, lid 4).

Daarnaast geldt de zorgplicht die stelt dat effecten redelijkerwijs zoveel mogelijk moeten worden voorkomen, beperkt of ongedaan moeten worden gemaakt (art. 1.11 Wnb). De zorgplicht kan worden aangehouden door algemene voorzorgsmaatregelen (zie paragraaf 5.4). Op de soorten met een jaarrond beschermd nest na zijn de eventueel in gebruik zijnde nesten en rustplaatsen van vogels buiten de gebruikperiode niet beschermd. Gedurende de gebruikperiode geldt een algeheel verbod op het beschadigen en vernielen van nesten en rustplaatsen en het zodanig verstoren van deze plaatsen dat dit ten koste gaat van de functionaliteit (art. 3.1, lid 2 Wnb). Er is geen wettelijk vastgestelde periode als gebruikperiode. Voor de wet is er sprake van een gebruikperiode als er sprake is van een broedgeval of rustende vogel. Zonder het treffen van maatregelen kunnen verbodsbepalingen worden overtreden. Door het treffen van algemene voorzorgsmaatregelen kan overtreding worden voorkomen (zie paragraaf 5.4).

Verstoring van exemplaren van vogels is alleen verboden als dit leidt tot een wezenlijke invloed op de staat van instandhouding van de desbetreffende soorten (art. 3.1, lid 4 en 5 Wnb). Er zijn geen zodanig zeldzame of kwetsbare vogelsoorten aangetroffen dat er sprake zou kunnen zijn van een wezenlijke invloed als exemplaren worden verstoord. Overtreding van deze verbodsbepaling is niet aan de orde.

5.3 Vrijstellingsmogelijkheden

Algemene vrijstelling

De 'algemene vrijstelling', zoals opgenomen in de Omgevingsverordening van de provincie Overijssel, is niet van toepassing op vleermuizen. Hier kan geen gebruik van worden gemaakt.

Werken volgens gedragscode

Een vrijstelling door te werken conform een door de Minister van LNV goedgekeurde gedragscode is niet van toepassing. De aangetroffen verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen niet worden ontzien, vooralsnog is er voor deze type handeling geen goedgekeurde gedragscode beschikbaar. Door het treffen van maatregelen kunnen effecten worden beperkt, zodat wordt voldaan aan de zorgplicht (zie paragraaf 5.4).

5.4 Algemene zorgplicht

Vanwege de zorgplicht (art. 1.11 Wnb) wordt aanbevolen de volgende maatregelen te nemen om effecten op vrijgestelde beschermde soorten en in de invloedssfeer voorkomende bedreigde soorten te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken:

- Werken buiten kwetsbare perioden: de meeste diersoorten planten zich voort in de periode vanaf maart tot en met juli. Ook de zaadzetting van de meest bedreigde plantensoorten vinden plaats in deze periode. Als de werkzaamheden buiten deze periode worden uitgevoerd kunnen de meeste soorten zich voortplanten, waardoor de effecten op de lokale populaties minder groot zijn; (wel letten op andere maatregelen en eventuele kwetsbare winterperiode)
- Dieren de gelegenheid geven te vluchten: door één richting uit te werken, hebben mobiele diersoorten de tijd en ruimte om de versturende werkzaamheden te ontvluchten.
- Ongeschikt maken biotopen: door vegetatie zeer kort te maaien voorafgaand aan de werkzaamheden, zullen mobiele diersoorten het werkgebied verlaten en zullen zij geschikte biotopen in de omgeving opzoeken. Daardoor kan doden en verwonden worden voorkomen.

Dit zijn algemene voorzorgsmaatregelen die wij aanbevelen. Let wel, dit zijn geen verplichte maatregelen om overtredingen te voorkomen, maar aanbevolen maatregelen ter invulling van de zorgplicht. Specifieke maatregelen dienen verder uitgewerkt te worden in een ecologisch werkprotocol.

5.5 Noodzaak aanvraag ontheffing beschermde soorten en verbodsbepalingen

De geplande werkzaamheden resulteren in het vernietigen van verblijfplaatsen van vleermuizen wat een overtreding is van de Wet natuurbescherming. Daarom is het noodzakelijk om ontheffing aan te vragen bij de provincie Overijssel en zijn aanvullende mitigerende en compenserende maatregelen nodig. Dit moet nader uitgewerkt worden in een ontheffingsaanvraag.

6 Conclusie + aanbeveling

Binnen het plangebied zijn drie paarterritoria van de gewone dwergvleermuis aangetroffen waardoor de aanwezigheid van drie paarverblijfplaatsen binnen het plangebied niet zijn uit te sluiten. Ook is er één massawinterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetroffen. Er zijn geen zomer- en kraamverblijfplaatsen en essentiële vliegroutes of foerageergebied voor vleermuizen aangetroffen. Daarnaast zijn er geen nestlocaties van de gierzwaluw en zwarte roodstaart in het plangebied aanwezig.

De geplande werkzaamheden resulteren in het vernietigen van verblijfplaatsen van vleermuizen. Er worden daarmee twee verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden, namelijk het opzettelijk verstoren van dieren (art. 3.5, lid 2) en het beschadigen of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen (art. 3.5, lid 4). Het is daarom noodzakelijk om een ontheffing aan te vragen bij provincie Overijssel en zijn aanvullende mitigerende en compenserende maatregelen nodig.

Tevens is het noodzakelijk dat zorgvuldig handelen wordt gegarandeerd. Een ecologisch werkprotocol wordt daarnaast aanbevolen zodat alle medewerkers op locatie op de hoogte zijn en weten wat te doen.

Literatuur

- Bij12, juli 2017. Kennisdocument gewone dwergvleermuis, versie 1.0. Bij12, Utrecht.
- Bij12, juli 2017. Kennisdocument huismus, versie 1.0 Bij12, Utrecht.
- Bij12, juli 2017. Kennisdocument Gierzwaluw, versie 1.0 Bij23, Utrecht.
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard gewone dwergvleermuis, versie 2.0. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.
- Limpens, H., Mostert, K. & Bongerd, W. (1997). Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. KNNV Uitgeverij. Utrecht.
- Korsten, E. (2012). Vleermuiskasten. Overzicht van toepassing, gebruik en succesfactoren. Bureau Waardenburg bv, Culemborg
- Korsten, E., Limpens, H., Bouwman H. & Reinhold J. (2011). Vleermuisvriendelijk bouwen, Landschapsbeheer Flevoland, Lelystad.
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur (2021). Vleermuisprotocol 2021.

Bijlage 1 Wetgeving

Wet natuurbescherming

Vanaf 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht. De Wet natuurbescherming vervangt drie wetten, namelijk de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en Faunawet. De bevoegdheid ligt grotendeels bij de provincies. Zij zijn verantwoordelijk voor de toetsing van werkzaamheden en activiteiten bij bijvoorbeeld Natura 2000-gebieden (de gebiedsbeschermingsbepalingen) en dier- en plantensoorten (de soortenbeschermingsbepalingen). Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid blijft het Rijk bevoegd gezag.

De Wet natuurbescherming is onder te verdelen in 3 onderdelen: de bescherming van Natura 2000-gebieden, de bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden.

Bescherming van Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebieden in Nederland zijn onderdeel van een Europees netwerk aan natuurgebieden waar belangrijke flora en fauna duurzaam beschermd worden. Al deze gebieden zijn belangrijk om de Europese biodiversiteit te waarborgen. De in Nederland aangewezen Natura 2000-gebieden worden beschermd onder de Wet natuurbescherming, voorheen de Natuurbeschermingswet 1998. In Nederland zijn er ruim 160 natuurgebieden aangewezen als Natura 2000-gebieden. Voor ieder Natura 2000-gebied zijn er een instandhoudingsdoelstellingen opgesteld voor specifieke habitattypen en fauna in het aanwijzingsbesluit. De instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd in termen van behoud/uitbreiding van de omvang van het habitatype of leefgebied en behoud/verbetering van de kwaliteit van het habitatype of het leefgebied. Bij vogels is vaak ook een doelaantal opgenomen voor het aantal broedparen of aantal vogels (bij overwinterende soorten). Dit aantal zegt ook vooral iets over de benodigde draagkracht van het Natura 2000-gebied. Bij soorten is vaak ook een doelstelling voor de populatie opgenomen, in termen van behoud of uitbreiding. In het Natura 2000-beheerplan worden de instandhoudingsdoelen in ruimte en tijd uitgewerkt.

Zodra een gebied is aangewezen, dient voor alle projecten die het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar kunnen brengen (een significant negatief effect) een vergunning te worden aangevraagd. Dit geldt niet alleen voor ingrepen binnen deze beschermde gebieden, maar ook voor ingrepen daarbuiten als deze een (negatief) effect hebben op de instandhoudingsdoelen. Een vergunning moet worden aangevraagd bij de provincie of het Rijk (RVO). Bij een omgevingsvergunning kan de aanvraag worden aangehaakt voor beschermde gebieden, dan is de gemeente veelal het bevoegd gezag.

Bescherming van soorten

Er zijn in de basis van de Wet natuurbescherming 3 soortenbeschermingsregimes van toepassing:

- vogelsoorten van de Vogelrichtlijn (paragraaf 3.1 Wnb),
- strikt beschermde soorten conform de Habitatrictlijn bijlage IV, Conventie van Bern bijlage I en II en de Conventie van Bonn bijlage I (paragraaf 3.2 Wnb), en
- de andere beschermde soorten, genoemd in bijlage A en B van de wet (paragraaf 3.3 Wnb).

De beschermingsregimes en bijbehorende verbodsbepalingen zijn hieronder nader toegelicht.

Beschermingsregime Vogelrichtlijn

Hieronder vallen alle van nature in Nederland in het wild levende vogels als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn. Handelingen die de wet verbiedt zijn:

- Artikel 3.1 lid 1: Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen;
- Artikel 3.1 lid 2: Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, beschadigen of nesten van vogels weg te nemen;

- Artikel 3.1 lid 3: Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben;
- Artikel 3.1 lid 4 en lid 5: het is verboden vogels opzettelijk te verstoren, tenzij de verstoring niet wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.

De verbodsbepalingen met betrekking tot nesten en rustplaatsen hebben in de regel alleen betrekking op nesten en rustplaatsen die in gebruik zijn. Onder de bescherming van deze plaatsen worden ook de essentiële onderdelen van het leefgebied verstaan die nodig zijn om het nest of rustplaats ecologisch gezien te laten functioneren. De verbodsbepalingen gelden niet als de nesten en rustplaatsen niet meer in gebruik zijn. Voor enkele soorten die ieder jaar terug keren naar hetzelfde nest of van het nest afhankelijk zijn geldt dat deze jaarrond beschermd zijn.

Onder bepaalde voorwaarden mogen de verboden handelingen wel uitgevoerd worden. Er is dan een ontheffing of vrijstelling nodig. Er zijn vrijstellingen vastgesteld per provinciale verordening of ministeriële regeling. Daarnaast geldt er een vrijstelling als aantoonbaar wordt gewerkt conform een toepasbare en een door de Minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Gelden er geen vrijstellingen, dan is een ontheffing nodig om verbodsbepalingen te mogen overtreden. Een ontheffing kan bij de provincie of het Rijk worden aangevraagd, afhankelijk van het gezag dat bevoegd is voor ontheffingverlening voor de handeling (het Rijk alleen voor 'interprovinciale handelingen', zoals handelingen door Rijkswaterstaat, Defensie of handelingen aan hoofd(spoor)wegen). Een ontheffing kan verkregen worden als er wordt voldaan aan de volgende criteria (art. 3.3, lid 4 Wnb):

- a. er geen andere bevredigende oplossing is;
- b. er een geldig belang is:
 - in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
 - in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
 - ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
 - ter bescherming van flora of fauna;
 - voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt, of
 - om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan;
- c. en als de handelingen niet leiden tot een verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort.

Beschermingsregime Habitatrichtlijn

Soorten die staan in de Habitatrichtlijn bijlage IV, het Verdrag van Bern bijlage I en II en bijlage I van het Verdrag van Bonn. Handelingen die de wet verbiedt zijn:

- Artikel 3.5 lid 1: Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
- Artikel 3.5 lid 2: Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren;
- Artikel 3.5 lid 3: Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen;
- Artikel 3.5 lid 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
- Artikel 3.5 lid 5: Het is verboden plantensoorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Belangrijke noot is dat onder de bescherming van voortplantings- en rustplaatsen ook de essentiële onderdelen van het leefgebied worden verstaan die nodig zijn om deze ecologisch gezien te laten functioneren.

Onder bepaalde voorwaarden mogen de verboden handelingen wel uitgevoerd worden. Er is dan een ontheffing of vrijstelling nodig. Er zijn vrijstellingen vastgesteld per provinciale verordening of ministeriële regeling. Daarnaast geldt er een vrijstelling als aantoonbaar wordt gewerkt conform een toepasbare en een door de Minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Gelden er geen vrijstellingen, dan is een ontheffing nodig om verbodsbepalingen te mogen overtreden. Een ontheffing kan bij de provincie of het Rijk worden aangevraagd, afhankelijk van het gezag dat bevoegd is voor ontheffingverlening voor de handeling (het Rijk alleen voor 'interprovinciale handelingen', zoals handelingen door Rijkswaterstaat, Defensie of handelingen aan hoofd(spoor)wegen). Een ontheffing kan verkregen worden als er wordt voldaan aan de volgende criteria (art. 3.8, lid 5 Wnb):

- a. er geen andere bevredigende oplossing is;
- b. er een geldig belang is:
 - in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of
 - om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
- c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Beschermingsregime andere beschermde soorten

Dit zijn de soorten die genoemd worden in de bijlage van Wet natuurbescherming. Onder dit beschermingsregime is het verboden om:

- Artikel 3.10 lid 1, onderdeel a: in het wild levende dieren opzettelijk te doden of te vangen;
- Artikel 3.10 lid 1, onderdeel b: Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen;
- Artikel 3.10 lid 1c: vaatplanten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Voor deze soorten gelden in principe dezelfde vrijstellings- en ontheffingscriteria als bij het beschermingsregime Habitatrichtlijn, maar zijn er een groot aantal aanvullende wettelijke belangen opgenomen om vrijstelling of ontheffing te kunnen verlenen. Provincies hebben de bevoegdheid om bij provinciale verordening vrijstelling te verlenen voor andere beschermde soorten. Er is dan geen ontheffing nodig voor werkzaamheden. Wel blijft de zorgplicht geldig. De vrijstelling verschilt per provincie en geldt in het algemeen voornamelijk voor ruimtelijke ingrepen, bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik.

De totale [Lijst beschermde soorten Wnb](#) is te vinden op de website van NatuurInclusief.¹

¹ <https://www.natuurinclusief.nl/kennisloket/>

In hele specifieke gevallen zijn bepaalde handelingen bij wet uitgezonderd van de verbodsbepalingen die hiervoor zijn genoemd. Deze gevallen zijn niet in dit beknopte overzicht opgenomen, voor zover niet relevant voor deze toetsing.

Zorgplicht

Voor alle soorten geldt de zorgplicht. De bescherming van soorten gaat uit van de intrinsieke waarde van alle dieren en planten. Daar moet zorgvuldig mee omgaan worden. Daarom is de zorgplicht in artikel 1.11 van de wet opgenomen. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving en voor Natura 2000-gebieden. Voorkomen, beperken en ongedaan maken van nadelige effecten (= geen effect op de gunstige staat van instandhouding) zijn hierbij sleutelwoorden.

Houtopstanden

Het hoofdstuk Houtopstanden in de Wet natuurbescherming is de implementatie van de oude Boswet in de wet. De Boswet had tot doel om bossen te beschermen. Hoewel de Wnb nog steeds als doel heeft om bossen en houtopstanden te beschermen, zijn er meer mogelijkheden om vrijstelling of ontheffing te krijgen van de herplantplicht.

De handhaving ligt in principe bij de provincies en in sommige gevallen (bijv. handelingen van Rijkswaterstaat, Defensie) bij het Ministerie van LNV, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Uitgangspunt is dat wat bos is in principe bos moet blijven. Er mag dus geen netto oppervlakte bos verdwijnen. De bescherming van houtopstanden heeft betrekking op alle beplantingen van bomen groter dan 10 are, en op rijbeplanting van meer dan 20 bomen. Dit geldt voor beplantingen buiten de bebouwde kom houtopstanden (zie daarvoor het bestemmingsplan van de betreffende gemeente). Deze wijkt vaak af van de bebouwde kom verkeerswet (!), hoewel er steeds meer gemeenten deze komgrenzen samentrekken.

Uitzonderingen van beplantingen die niet onder de boswet vallen (art. 4.1 Wnb) zijn;

- houtopstanden binnen de bebouwde kom houtopstanden (dan geldt alleen de APV);
- houtopstanden op erven of in tuinen;
- fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
- kweekgoed;
- uit populieren of wilgen bestaande wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen, en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- het dunnen van een houtopstand;
- uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen bedoeld voor de productie van houtige biomassa (indien ten minste eens per tien jaar worden geoogst, bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare en zijn aangelegd na 1 januari 2013).

Ook het dunnen en afzetten van hakhout en grienden is toegestaan.

Meldingsplicht

Wanneer een houtopstand gekapt wordt, of er andere maatregelen genomen worden die (eventueel indirect) tot het verminderen van het oppervlakte bos leiden, geldt een meldingsplicht. De provincie kan aan de hand van een kapmelding ervoor kiezen om een kapverbod op te leggen, voor ten hoogste vijf jaar, ter bescherming van bijzondere natuur- of landschapswaarden.

Indien wordt gewerkt met een goedgekeurde gedragscode, geldt er geen meldingsplicht of verplichting om binnen 3 jaar te herplanten (art. 4.4, lid 1, onderdeel d en art. 4.4, lid 2). Een gedragscode wordt goedgekeurd, als daarin een werkwijze is opgenomen die waarborgt dat:

- er geen afbreuk wordt gedaan aan bijzondere natuur- of landschapswaarden;

- de te vellen houtopstanden geen deel uitmaken van een boskern;
- herbeplanting op een bosbouwkundig verantwoorde wijze plaatsvindt;
- de grond waarop herbeplanting plaatsvindt ten minste dezelfde kwaliteit heeft als de grond waarop de gevelde houtopstand zich bevond;
- de grond waarop de herbeplanting plaatsvindt ten minste een gelijke oppervlakte heeft als de grond waarop de gevelde houtopstand zich bevond.

Een voorbeeld van een dergelijke gedragscode is de Gedragscode houtopstanden en hakhoutbeheer van TenneT.

Herplantplicht

Daarnaast geldt voor boskap een herplantplicht. Aan de herplantplicht moet zijn voldaan binnen drie jaar na kap. Geldt er een herplantplicht, maar kan deze niet worden uitgevoerd op het oorspronkelijke perceel, dan kan er compensatie plaatsvinden door de herplant te realiseren op een ander perceel. De voorwaarden om van deze mogelijkheid gebruik te mogen maken (bijvoorbeeld overcompensatie) verschillen per provincie. Zo heeft provincie Utrecht een compensatiebank opgezet om op gewenste plekken te kunnen herplanten en een initiatiefnemer niet zelf op zoek hoeft naar een perceel voor compensatie.

Vrijstellingen of ontheffingsmogelijkheden

De herplantplicht van bos geldt niet voor:

- maatregelen ten behoeve van natuurontwikkelingen (in het kader van het halen van instandhoudingsdoelstellingen N2000 en opgelegde mitigatie of compensatie in het kader van vergunningen of ontheffingen)
- creëren of onderhouden van brandgangen
- houtkap voor biomassaplantages (art. 4.4, lid 1, onderdeel a t/m c Wnb).

Ook kunnen provincies vrijstellingsregels of nadere regels voor een ontheffing opstellen voor de herplantplicht. Daarnaast zijn er in de meeste provincies wel meer vrijstellingsmogelijkheden voor natuurontwikkeling, waaronder voor de ontwikkeling van gewenste natuurbeheertypen of als houtopstanden verloren gaan door vernatting door natuurlijke processen of anti-verdrogingsmaatregelen.

Natuurnetwerk Nederland

Naast de bescherming van gebieden door de Wet natuurbescherming, is er tevens sprake van een beleidsmatige bescherming van bepaalde natuurgebieden waar rekening mee moet worden gehouden bij ruimtelijke ingrepen. Dit betreft de bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Begrenzing

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN; tot voor kort: Ecologische Hoofdstructuur (EHS)) werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP). De benaming NNN komt voort uit het Natuurpact van 18 september 2013. Daarin zijn tussen het Rijk en de provincies nieuwe afspraken gemaakt, waaronder over de herijking van de EHS en de nieuwe benaming NNN.² Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur (plant en dier) in feite voorrang heeft. Het netwerk moet voorkomen dat planten en dieren door isolatie van gebieden uitsterven en dat de Nederlandse biodiversiteit afneemt. Het NNN is samengesteld uit:

- Natura 2000-gebieden, bestaande natuurgebieden, reservaten en natuurontwikkelingsgebieden en (robuuste) verbindingen.
- Landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheersgebieden).
- Grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

² Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2013/09/18/natuurpact-ontwikkeling-en-beheer-van-natuur-in-nederland>

Het is lang de bedoeling geweest dat het NNN in 2018 helemaal gerealiseerd zou zijn, maar inmiddels is duidelijk dat dit niet haalbaar is. Het kabinet Rutte-Asscher heeft in het onderhandelingsakkoord van 20 september 2011 aangegeven dat de provincies het NNN in 2021 afronden. Het ambitieniveau is bovendien verminderd, zo worden vermoedelijk de robuuste verbindingen niet gerealiseerd. Los van de daadwerkelijke realisatie is de bescherming van de aangewezen zones in principe wel al van kracht, ook indien die zones nog niet zijn ingericht.

In de Nota Ruimte is de globale begrenzing van de voormalige Ecologische Hoofdstructuur (bruto-EHS) weergegeven. Deze is door de provincies verder uitgewerkt tot de netto-EHS, met concrete gebiedsbegrenzingsen. Per provincie verschilt verder de exacte uitwerking, beschermingsmethode en eventuele aanwijzing van aanvullende beschermde gebieden. Dit kan soms enige verwarring opleveren. Bovendien werken diverse provincies sinds de verminderde Rijksambitie voor het NNN aan een aparte provinciale hoofdstructuur, waarvoor andere regels gelden.

De verwarring wordt soms nog verder vergroot doordat het NNN overal doorvertaald moet worden in de gemeentelijke bestemmingsplannen, waarbij elke gemeente de vrijheid heeft om eigen keuzes te maken voor de gebruikte terminologie en onderverdeling. De bestemmingsplannen weerspiegelen uiteindelijk de definitieve uitwerking en hieruit berust dan ook de uiteindelijke juridische doorwerking.

Toetsingskader

Nee-tenzij beginsel

Voor het NNN geldt het toetsingskader van het Structuurschema Groene Ruimte 1995 (SGR). Dit is overgenomen in de Nota Ruimte en later in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) dat het NNN in oktober 2012 heeft opgenomen. Het Barro voorziet in de juridische borging van het nationaal ruimtelijk beleid. Het compensatiebeginsel van de NNN in het Barro is per provincie verder uitgewerkt in het provinciaal natuurbeleid. Het Barro stelt dat ruimtelijke ingrepen moeten worden getoetst op mogelijke negatieve effecten voor de aanwezige natuur- en landschapswaarden. Voor het gehele NNN geldt het 'nee, tenzij beginsel'. Op grond van dit beginsel dient directe of indirecte aantasting van bos- en natuurgebied (door een ingreep in het NNN) waar mogelijk te worden voorkomen.

Spelregels EHS

Eind 2007 hebben de toenmalige Ministeries van LNV en VROM en de provincies de 'Spelregels EHS' uitgebracht. Dit is een al oud beleidskader voor het compensatiebeginsel, de EHS saldobenadering en het herbegrenzen van de EHS, maar in de meeste situaties nog steeds leidend. Op grond van de Spelregels EHS wordt niet alleen gekeken naar actuele natuurwaarden, maar ook naar ecologische potenties. Deze spelregels gelden ook voor de nieuwe term NNN. Deze natuurwaarden of 'wezenlijke kenmerken en waarden' inclusief de bijbehorende abiotische en biotische randvoorwaarden worden vastgelegd in de vorm van natuurdoelen. De provincies hebben deze wezenlijke kenmerken en waarden vastgelegd in het provinciaal natuurbeleid. Deze natuurdoelen zijn per provincie vastgelegd. Sinds 1 januari 2010 zijn alle provinciale doelen omgezet naar één landelijke index (Index Natuur en Landschap).

Los van nuanceverschillen en verschillen in formulering in de bestemmingsplannen geldt in principe overal het 'nee-tenzij'-principe voor aantasting van het NNN. Aantasting is niet toegestaan, tenzij aan specifieke voorwaarden wordt voldaan. Er is ook vrijwel altijd een compensatieverplichting in het provinciaal beleid opgenomen. Voor kleine aantastingen is financiële compensatie soms mogelijk, voor grotere aantastingen is vaak zowel compensatie in oppervlakte als in 'kwaliteit' noodzakelijk. Bij aantasting van meer bijzondere typen natuur of natuur met een lange ontwikkelingstijd (bijv. bos) is meestal compensatie van een groter oppervlak verplicht (oppervlakte toeslag).

Externe werking

In de brief van 3 december 2004 heeft de minister van LNV, mede namens de minister van VROM, besloten om in de Nota Ruimte het 'Nee, tenzij'-regime op gebieden in de nabijheid van het NNN te laten vervallen (TK 29 576, nr. 12). In een brief van 5 juni 2008 heeft de minister van LNV nogmaals aangegeven dat ingrepen buiten het NNN niet worden beoordeeld op hun effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden binnen het NNN (TK 29 576, nr. 12). In de beantwoording van een aantal vragen van de vaste Kamercommissie voor LNV in 2008 is expliciet tot uitdrukking gebracht dat dit 'Nee-tenzij' regime niet van toepassing is op ingrepen buiten het NNN die gevolgen kunnen hebben voor het NNN zelf, de zogenaamde 'externe effecten' (TK 29576, nr. 52). Dit betekent overigens wel, dat bij een ingreep in het NNN, ook rekening gehouden moet worden met indirecte effecten, zoals geluidsverstoring.

Hoewel de Minister heeft aangegeven dat externe werking niet hoeft te worden getoetst, zijn er echter een aantal provincies die de toetsing van de externe werking het NNN wel hebben opgenomen in de provinciale verordening (bijv. provincie Zuid-Holland). Het betreft dan geen 'nee-tenzij' principe, maar een 'ja-mits' principe, waarbij er niet hoeft te worden getoetst aan alternatieven of nut en noodzaak. Hoewel de Spelregels EHS richtinggevend is, is het provinciaal beleid daarmee leidend voor de toetsing (voor zover zij niet minder stringent zijn dan de landelijke Barro).
